

ความจำเป็นพัฒนาการของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา

1. ความหมายของความร่วมมือระหว่างประเทศ

ก่อนที่จะศึกษาร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา จำเป็นที่จะต้องรู้ขอบข่ายความหมายของคำว่าความร่วมมือระหว่างประเทศ (International Cooperation) ก่อน เนื่องจากคำว่าความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก ครอบคลุมถึงความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับเรื่องทางอาญาทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition) การโอนตัวนักโทษเพื่อไปรับโทษต่อในประเทศที่นักโทษมีสัญชาติ (Transfer of prisoners) รวมทั้งความร่วมมือในด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน เช่น องค์การตำรวจสากล (International Police Organization) หรือ INTERPOL ที่ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกอยู่

แต่เนื่องจากขอบเขตของการศึกษารุ่นนี้ ต้องการศึกษาเฉพาะเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา ที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับประเทศสหรัฐอเมริกาว่าด้วย " ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา " (Treaty on Mutual Assistance in Criminal Matters) เท่านั้น ไม่ต้องการศึกษาในเรื่องทางอาญาอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องความร่วมมือทางอาญาที่มีความหมายและลักษณะกว้างขวางแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยตลอดจนนานาประเทศ ต่างก็ให้ความสนใจที่จะให้ความร่วมมือกัน โดยเชื่อว่าหากทุกประเทศให้ความร่วมมือกันแล้วจะช่วยลดช่องว่างของกฎหมาย ในการบังคับใช้กฎหมายของรัฐที่มีขอบเขตจำกัด ไม่อาจครอบคลุมไปถึงรัฐอื่น ที่เป็นอุปสรรคในการปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ โดยเชื่อว่าหากมีความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาในเรื่องต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในสนธิสัญญาในลักษณะเช่นนี้ ก็จะช่วยแก้ปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศที่กำลังมีปัญหาลูกอยู่ในปัจจุบันได้ระดับหนึ่ง

ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา หมายถึง ความร่วมมือในการที่จะดำเนินการระหว่างกันในเรื่องต่าง ๆ ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความผิดอาญาทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition) การร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร เช่น องค์การตำรวจสากล (INTERPOL) ที่ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกขององค์การตำรวจสากล ความร่วมมือกันในการแลกเปลี่ยนหรือที่เรียกว่า การโอนตัวนักโทษเพื่อไปรับโทษต่อในประเทศที่นักโทษมีสัญชาติ (Transfer of prisoners) และความร่วมมือทางอาญาในเรื่องอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าโดยถ้อยคำของ "ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา" จึงมีความหมายครอบคลุมที่กว้างขวางทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทางอาญา

แต่เนื่องจากขอบเขตของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้เขียนต้องการศึกษาเฉพาะความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องอาญาที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับประเทศสหรัฐอเมริกาว่าด้วย "ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา" (Treaty on Mutual Assistance in Criminal Matters) เท่านั้น ไม่ได้ศึกษาในเรื่องทางอาญาอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยและสำหรับนานาประเทศ ที่ประเทศต่าง ๆ ต่างให้ความสนใจที่จะให้ความร่วมมือกัน โดยเชื่อว่าหากทุกประเทศให้ความร่วมมือกันทางอาญาแล้วก็จะเป็นการลดช่องว่างของกฎหมายที่มีขอบเขตจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ โดยเชื่อว่าหากมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาตามที่ปรากฏในสนธิสัญญาในลักษณะ เช่นนี้ก็จะช่วยแก้ปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศที่กำลังมีปัญหายุ่งยากในปัจจุบัน

ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาที่ศึกษาอยู่นี้ เป็นการศึกษาเพื่อจะได้ทราบว่าการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ช่วยในการปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากว่าการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาเป็นการให้ความช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐานที่มีอยู่กระจัดกระจายตามที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะตามประเทศต่าง ๆ ให้มาอยู่ในประเทศเดียว เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาดำเนินคดีอาญา โดยช่วยในการค้นหาความจริงเป็นประโยชน์ในการประกอบสำนวนการสอบสวน การฟ้องร้องคดี และการพิจารณาคดีอาญาเป็นหลัก เพื่อที่จะลงโทษผู้กระทำผิดกฎหมายได้ตามสนธิสัญญาดังกล่าว

ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาเกิดขึ้น เนื่องจากการที่ประเทศต่าง ๆ ได้มีการสร้างกฎ ข้อบังคับ ระเบียบและกฎหมายขึ้นมาเพื่อใช้บังคับกับบุคคลในสังคมของแต่ละ

ประเทศเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการควบคุมสังคม เพื่อให้สังคม
 นำอยู่ มีความสงบสุขเกิดขึ้น มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งสภาพแวดล้อมของ
 สังคม ตลอดจนสถานะทางจิตของบุคคลให้มีสถานะที่ดี มีการกินอยู่ดี การที่สังคมส่วนย่อยมีปัญหา
 อาชญากรรมก็ย่อมมีปัญหาอาชญากรรมก็ย่อมที่จะสร้างปัญหาให้กับสังคมโดยส่วนรวม ตลอดจน
 ประเทศชาติเป็นอย่างมาก ปัญหาอาชญากรรมจึงนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่ถือว่ารุนแรง ได้แก่
 ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิต เนื่องจากว่าเป็นการทำลายชีวิตมนุษย์ด้วยการฆ่ากันตาย การ
 ปล้นฆ่าชิงทรัพย์ การฆ่าข่มขืน การกระทำความผิดทางเพศ ปัญหาต่อมาก็คือการทำลายทรัพย์สิน
 ของบุคคล ด้วยการปล้นทรัพย์ การชิงทรัพย์ การวิ่งราวทรัพย์ การลักทรัพย์ และการกระทำใน
 รูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของบุคคลหรือนิติบุคคลอื่น การกระทำความผิดและการ
 หลบหนีการจับกุมในอดีตก็กระทำกันภายในขอบเขตของประเทศหรือในอาณาเขตของรัฐนั้น แต่
 ในปัจจุบันการกระทำความผิดและการหลบหนีการจับกุม ได้มีการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปเป็น
 อย่างมากกว่าในอดีตที่ผ่านมาตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ลักษณะของการกระทำความ
 ผิดตลอดจนรูปแบบของการกระทำและการหลบหนีได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ
 เครื่องมือเครื่องใช้ในการกระทำและการหลบหนีการจับกุม การกระทำความผิดจากเดิมที่กระทำ
 ภายในประเทศเปลี่ยนมาเป็นการรวมตัวกันเป็นองค์กรหรือกลุ่มแก๊งต่าง ๆ ที่ประกอบไปด้วย
 คนหลายสัญชาติ โดยการกระทำความผิดในประเทศ หรือเป็นการกระทำความผิดคาบเกี่ยว
 ระหว่างประเทศสองประเทศหรือมากกว่า และได้หลบหนีการจับกุมไปอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเป็น
 การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับความเจริญหรือความเปลี่ยนแปลงในโลก ประเทศต่าง ๆ
 จึงได้เล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการปราบปรามอาชญากรรม เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
 ในการประกอบอาชญากรรม ตลอดจนการแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ รวมทั้งกฎหมายให้
 เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญของสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เนื่องจากรูปแบบ
 และอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชญากรรม จึงทำให้เห็นว่าปัจจุบันการประกอบอาชญากรรมทวี
 ความรุนแรงและลึกลับซับซ้อนเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าประเทศต่าง ๆ จะได้มีการพัฒนาปรับปรุง
 การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและเป็นไปอย่างกว้างขวางก็ตาม
 ทั้งนี้เนื่องจากการที่มีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นข้อจำกัดในการป้องกันปราบปราม ทำให้การป้องกัน
 และปราบปรามไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงการป้องกันและปราบปราม

ให้ทันสมัย โดยการพัฒนาการปราบปรามให้ทันสมัย เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชญากรรม โดยจะยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นข้อจำกัดในอดีตย่อมไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสละข้อจำกัดบางประการที่เป็นอุปสรรคในการปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ ในการที่จะให้ความร่วมมือกันด้วยการลดข้อจำกัด ตลอดจนขอบเขตของความร่วมมือกันในการปราบปรามอาชญากรรมให้ เป็นไปอย่างกว้างขวางมากที่สุด แต่ยังคงไว้ซึ่งข้อจำกัดบางประการที่เห็นว่ามีผลสำคัญต่อความมั่นคงปลอดภัยและผลประโยชน์ของประเทศ ซึ่งยังคงมีอยู่แต่ไม่มากนัก แม้จะเป็นปัญหาอยู่บ้าง แต่ก็ดีกว่าที่จะไม่ร่วมมือกันในการปราบปรามอาชญากรรมที่นับวันจะทวีความรุนแรงและเพิ่มขึ้นอย่างมาก

ปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศมีผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมากที่ทุกประเทศต่างได้รับความเสียหายจากการเกิดขึ้นของการประกอบอาชญากรรมซึ่งนับวันจะเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ นานาประเทศต่างเห็นความสำคัญจึงได้พยายามคิดค้น แสวงหาวิธีที่จะใช้ในการป้องกัน ปราบปรามอาชญากรรมเพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แนวทางที่ดีที่สุดในการที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศที่ดีที่สุดและได้ผลมีประสิทธิผลมากที่สุด ก็คือ การพยายามค้นหาวิธีการที่จะทำให้กระบวนการในการพิจารณาความอาญาให้เป็นสากล (Internationalization of criminal process) มากที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ ซึ่งเป็นการยากที่กระทำได้เช่นนี้ แต่นานาประเทศก็ได้มีความพยายาม โดยมีการเจรจาตกลงกันระหว่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคี (Bilateral) และในระดับพหุภาคี (Multilateral) แม้ว่าความคิดดังกล่าวจะเป็นแนวความคิดในอุดมคติก็ตาม ประเทศต่าง ๆ ต่างก็ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการร่วมมือกันปราบปรามในการดำเนินคดีอาญาเพื่อให้ครบถ้วนทุกขั้นตอน ด้วยเหตุนี้เท่าที่ผ่านมาแนวคิดดังกล่าวในเรื่องความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันระหว่างประเทศทางอาญา จึงได้มีการหยิบยกร่างมาเจรจากันระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจกันอย่างจริงจังและประสบผลสำเร็จ มีการทำสนธิสัญญาในระดับทวิภาคี (Bilateral Treaty) เกี่ยวกับการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันทางอาญาหลายฉบับ รวมทั้งองค์การสหประชาชาติเองก็ให้การสนับสนุนในแนวคิดดังกล่าว

เพื่อให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา เป็นไปอย่างสากลในรูปแบบสนธิสัญญาในระดับพหุภาคี (Multilateral Treaty) ที่เชื่อว่าสามารถช่วยแก้ไขปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศได้อีกระดับหนึ่ง

ดังนั้นการศึกษาถึงความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาจึงเป็นการศึกษาถึงการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อค้นหาความจริงในการสอบสวนการฟ้องร้องดำเนินการฟ้องร้อง และการพิจารณาคดีอาญาเป็นหลัก เพื่อให้การลงโทษผู้กระทำผิดบรรลุผล คือ สามารถนำตัวผู้กระทำผิดกฎหมายอาญามาฟ้องร้องดำเนินคดี และลงโทษผู้กระทำผิดได้สำเร็จ เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามอาชญากรรมให้มีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างของความร่วมมือในเรื่องดังกล่าว ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือในการสืบพยานในชั้นศาล การสอบปากคำในชั้นสอบสวน การให้ความช่วยเหลือในการจัดหาเอกสารและการจัดส่งเอกสารซึ่งในเรื่องนี้เป็นการส่งหมายเรียก หมายอาญาต่าง ๆ แต่ไม่รวมถึงหมายจับ การสืบหาตัวบุคคล การดำเนินการค้นและยึดเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินการฟ้องร้องคดีทางอาญา และการให้ความช่วยเหลือในการริบทรัพย์สิน เพื่อจะได้ทราบความเป็นมาของความร่วมมือ ตลอดจนแนวความคิดของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาลักษณะของความร่วมมือรวมทั้งภาพรวมทั้งการที่ประเทศไทยได้มีความร่วมมือกับประเทศใดบ้างในเรื่องดังกล่าวและสาเหตุที่ทำให้เกิดความร่วมมือทางอาญา เพื่อจะได้นำไปพิสูจน์ถึงประสิทธิภาพของความร่วมมือทางอาญาในบทต่อไป

2. ความเป็นมาของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา

ในเรื่องของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา เกิดขึ้นมาจากแนวความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยในเรื่องเกี่ยวกับการใช้อำนาจอธิปไตย (Jurisdiction) ที่มีหลักที่ว่าอำนาจอธิปไตยของรัฐว่าทุกรัฐย่อมมีอำนาจในการบริหารหรือปกครองประเทศหรือรัฐนั้น ๆ ในแต่ละรัฐ โดยการใช้อำนาจอธิปไตยโดยผ่านทางด้านต่าง ๆ เห็นอาณาเขตแดนของรัฐ (Territory) และเหนือคนชาติรัฐ (Nationals) ของคน โดยอำนาจอธิปไตยเหนืออาณาเขตแดนรัฐ ซึ่งมีอยู่เหนือดินแดนทั้งบนบก ในน้ำ ใต้ดิน และบนอากาศที่เป็นอาณาเขตแดนรัฐ และการใช้อำนาจอธิปไตย

เหนือคนชาติรัฐ (Nationals) ของคนไม่ว่าบุคคลที่มีสัญชาติรัฐจะไปอยู่ในที่ใดเมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐที่บุคคลที่มีสัญชาติรัฐนั้นอยู่ สามารถที่จะลงโทษบุคคลผู้นั้น ๆ ไม่ว่าบุคคลที่มีสัญชาติรัฐนั้นจะอยู่ในอาณาเขตแดนของรัฐใดก็ตาม แต่หลักการที่รัฐนั้นมีอำนาจเหนือคนชาติ (Nationals) ของคน มีหลักยกเว้นไม่สามารถใช้ได้อยู่ 2 กรณี เช่นหลักเรื่องการกระทำความผิดตามหลักสากล และหลักป้องกันตนเอง ซึ่งจะได้กล่าวถึงหลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับอำนาจรัฐในการออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายต่อไป

อำนาจอธิปไตยของรัฐ (Sovereignty Jurisdiction) ของรัฐโดยผ่านทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

- อำนาจอธิปไตยของรัฐในการบริหารประเทศและการบังคับใช้กฎหมายโดยผ่านทางรัฐบาล
- อำนาจอธิปไตยของรัฐทางด้านการออกกฎหมายโดยเป็นอำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา และ
- อำนาจในทางตุลาการโดยผ่านทางศาล

ซึ่งอำนาจอธิปไตยที่จะต้องใช้เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศที่ศึกษาอยู่นี้ เป็นเรื่องอำนาจอธิปไตยของรัฐในเรื่อง 2 เรื่องคือ อำนาจในการบัญญัติกฎหมายและอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายโดยในเรื่อง

2.1 อำนาจรัฐในการออกกฎหมาย

รัฐย่อมมีอำนาจอธิปไตยเหนืออาณาเขต (Territory) และเหนือคนชาติ (Nationals) ของตนเป็นหลักการที่เป็นที่ยอมรับมาโดยตลอดตามกฎหมายระหว่างประเทศ อำนาจอธิปไตยดังกล่าวถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะขาดเสียไม่ได้ ตามกฎหมายระหว่าง

ประเทศ¹ ทำให้รัฐมีอำนาจ (Jurisdiction) ความชอบธรรมที่จะออกกฎหมายบังคับ การกระทำใด ๆ ที่เกิดบนรัฐนั้นหากมีผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายของรัฐ รัฐสามารถบังคับ ใช้กฎหมายแก่ผู้ฝ่าฝืนเพื่อดำเนินการจับกุมตัวมาดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย

อำนาจรัฐในการออกกฎหมาย ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ² มีอยู่ 4 ประการ³ คือ

(1) หลักอาณาเขต (Territorial Principle) ซึ่งเป็นหลักที่สำคัญที่สุด โดยรัฐทุกรัฐย่อมมีอำนาจในการออกกฎหมาย เพื่อใช้บังคับเหนือการกระทำของบุคคลรวมทั้ง ทรัพย์สินที่อยู่หรือที่เกิดในอาณาเขตแดนของรัฐนั้น ไม่ว่าจะบุคคลผู้นั้นจะเป็นคนสัญชาติรัฐใดก็ตาม หลักการนี้ได้ขยายความรวมถึงการกระทำใด ๆ ที่อยู่นอกอาณาเขตแดนรัฐ แต่การกระทำนั้นส่ง ผลกระทบถึงการกระทำเกิดขึ้นในอาณาเขตแดนรัฐด้วย เช่น ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของ รัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับเงินตรา ไม่ว่าจะการกระทำนั้น ๆ จะเกิดขึ้น ณ ที่ใดก็ตาม

(2) หลักบุคคลหรือสัญชาติ หลักการนี้ได้ให้อำนาจรัฐในการออกกฎหมายให้มี ผลผูกพันคนชาติของตนไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม โดยกฎหมายกำหนดให้คนสัญชาติของคนกระทำการ หรือละเว้นการกระทำบางอย่าง หลักการนี้เรียกว่า Active National Principle เช่น การเสียภาษี รวมทั้งการที่รัฐออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองคนชาติของตน หลักการนี้เรียกว่า Passive Nationality Principle)

ในหลักการเรื่องสัญชาติรัฐในการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองคนสัญชาติรัฐ ซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำของคนต่างชาตีสําหรับความผิดที่เกิดขึ้นนอกเขตอำนาจรัฐ ถ้า

¹ Ian Brownlie, Principles of Public International Law.
Hong Kong : Oxford University Press, 3rd Ed. 1979.

² Ibid., p.298.

³ Ibid., pp.300-305.

หากผู้เสียหายเป็นผู้ที่มีสัญชาติของรัฐนั้น โดยเฉพาะการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในที่ ๆ ไม่อยู่ในอำนาจอธิปไตยของรัฐใด เช่น ในเขตทะเลหลวง ในอากาศ หรือดวงดาว ซึ่งเทียบได้กับประมวลกฎหมายอาญาของไทยตามมาตรา 8

ในส่วนของไทยมีหลักการลงโทษคนสัญชาติอื่นที่กระทำความผิดต่อคนไทย นอกราชอาณาจักรไทย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 8(ข)

(3) หลักป้องกันตนเอง (Protective Principle) หรือ หลักความมั่นคงของรัฐ (Protective Jurisdiction)

หลักการในเรื่องนี้มีที่มาจากรัฐมีสิทธิที่จะดำรงชาติของตน รัฐทุกรัฐจึงมีสิทธิที่จะกระทำการใด ๆ ก็ตามต่อผู้ที่มาทำอันตรายต่อรัฐ ในอันที่จะระงับยับยั้ง ตลอดจนลงโทษต่อผู้กระทำความผิดอันเป็นอันตรายต่อรัฐ และกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐ (Attack Against State's Security) ทางการเมืองหรือกระทบต่อความมั่นคงของรัฐทางเศรษฐกิจ แม้ว่ากรกระทำที่เกิดขึ้นนอกอาณาเขตแดนของรัฐ ผู้กระทำความผิดแม้จะมีสัญชาติรัฐนั้นก็ตาม ถ้าการกระทำความผิดนั้นเหตุเกิดนอกอาณาเขตของรัฐ แม้การกระทำนั้นจะไม่เป็นความผิดต่อกฎหมายของรัฐที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นก็ตาม รัฐที่ได้รับผลกระทบต่อความมั่นคงก็สามารถที่จะลงโทษได้ หรือรัฐที่เสียหายอาจร้องขอให้รัฐที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอาศัยอำนาจระงับการกระทำความผิดเช่นนั้นได้ เช่น กรณีการคิดล้มล้างรัฐบาล การปลอมเงินตรา (Falsification of State's Money) การปลอมแสตมป์ หนังสือเดินทาง เครื่องหมายราชการ ดังนี้ เป็นต้น

หลักการดังกล่าวรัฐมีอำนาจที่จะออกกฎหมาย เพื่อป้องกันการกระทำที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของรัฐบาลไม่ว่าการกระทำนั้นจะเกิดขึ้น ณ ที่ใดก็ตาม⁴

(4) หลักที่เป็นสากล (Universal Principle)

หลักการนี้เป็นหลักการที่เป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่า รัฐทุกรัฐมีอำนาจ

⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 7 วรรค 1 และ 2

ที่จะกระทำการใด ๆ ก็ตาม ที่เกิดขึ้นในดินแดนส่วนใหญ่ที่ไม่มีเจ้าของ คือ ปลอดภัยจากการบังคับของรัฐ เช่น ทะเลหลวง ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ถ้าการกระทำความผิดนั้นส่งผลกระทบต่อสังคมมวลมนุษยชาติในโลก โดยไม่คำนึงถึงว่าการกระทำความผิดนั้นจะเกิดขึ้นในประเทศใดก็ตาม และผู้กระทำความผิดจะเป็นคนสัญชาติใดก็ตาม หรือเป็นคนที่ไม่มีสัญชาติและการกระทำความผิด ๆ อันเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางภายใต้ขอบจารีตประเพณีกฎหมายระหว่างประเทศ และสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เช่น โจรสลัด^๕ (Piracy) ฯลฯ ซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายนานาชาติ (Delicta Juris Gentium) อันถือเป็นความผิดตามกฎหมายระหว่างประเทศ (International Crime) มีดังนี้ อาทิเช่น

ก. โจรสลัด (Piracy)

ข. สลักอากาศยาน^๖ (Hijacking) โดยไทยมี พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดบางประการต่อการเดินทางอากาศ พ.ศ. 2512^๗

ค. การค้าทาส (Slave Trade)

ง. การก่อการร้าย (Terrorism)

จ. การทำลายล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide)

ฉ. อาชญากรรมสงคราม (War Crime)

ช. การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติหรือการแบ่งแยกสีผิว (Apartheid)

ซ. การกระทำอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ (An Attack Against State)

ฎ. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Crime)

^๕ เทียบได้กับประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 7 วรรค ๑

^๖ สนธิสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1958 มาตรา 15

^๗ Tokyo Convention, 1963

จะเห็นได้ว่าในหลักการทั้ง 4 หลักข้างต้น หลักการที่สำคัญที่สุด คือ หลักอาณาเขตที่ถือว่าเป็นหลักการทั่วไป ส่วนหลักอื่น ๆ เป็นข้อยกเว้นที่ให้อำนาจรัฐในบางกรณี อำนาจรัฐ (Jurisdiction) ดังกล่าวเป็นอำนาจในการออกกฎหมาย (Jurisdiction to prescribe) เป็นอำนาจรัฐอำนาจเดียวที่กฎหมายระหว่างประเทศยอมรับว่าอาจจะขยายออกนอกอาณาเขตของรัฐได้บางกรณี

2.2 อำนาจรัฐในการบังคับใช้กฎหมาย (Jurisdiction to enforce)

ส่วนอำนาจรัฐในการบังคับใช้ (enforce) กฎหมายและการดำเนินคดียังไม่เป็นที่ยอมรับตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าอาจจะขยายวงออกไปนอกอาณาเขตแดนของรัฐได้ เท่ากับอำนาจรัฐในการออกกฎหมาย เป็นอำนาจในการใช้มาตรการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้น อำนาจรัฐในการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดี กฎหมายระหว่างประเทศยังคงยึดหลักอาณาเขตแดนรัฐเป็นหลักสำคัญ โดยไม่ยอมรับว่าอาจจะขยายวงกว้างเท่ากับอำนาจรัฐในการออกกฎหมาย

3. ความจำเป็นของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา

ด้วยเหตุนี้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทุกรัฐจึงมีข้อจำกัดอยู่มากไม่สามารถดำเนินการในการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดีนอกอาณาเขตแดนประเทศของตนได้ แต่การกระทำผิดของอาชญากรไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงอาณาเขตแดนรัฐใดรัฐหนึ่งเท่านั้น ดังเช่นอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย จึงทำให้ผู้กระทำความผิดอาศัยข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายและการดำเนินคดี สามารถหลบหนีการจับกุมได้จึงทำให้ปัญหาอาชญากรรมนับวันจะเพิ่มมากยิ่งขึ้น เนื่องจากอาชญากรรมระหว่างประเทศไม่มีข้อจำกัด เช่นนั้น

จึงทำให้รัฐแต่ละรัฐมองเห็นความจำเป็นในการที่รัฐจะต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน นานาชาติจึงเห็นว่าหากมีการช่วยเหลือระหว่างรัฐแล้วก็จะเกิดประโยชน์เป็นอย่างมากจึงได้ร่วมมือกันช่วยเหลือกันเกี่ยวกับเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเรื่องแรก โดยมีการทำสนธิ

สัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันขึ้นมา จึงเป็นความร่วมมือกันทางอาญาประเภทที่นานาประเทศได้ตกลงร่วมกัน

ในสถานการณ์ปัจจุบันความร่วมมือกันในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนจะไม่เพียงพอเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการสื่อสารและการคมนาคม ทำให้อาชญากรรมไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงอาณาเขตแดนรัฐใดรัฐหนึ่งเท่านั้น และการประกอบอาชญากรรมไม่ได้กระทำกันเพียงคนเดียว แต่เป็นการรวมตัวกันจัดรูปแบบเป็นองค์กรอาชญากรรมมีเครือข่ายโยงใยอยู่หลายประเทศ เช่น แก๊งมาเฟียร์ ยาเสพติด ได้ประกอบอาชญากรรมโดยอาศัยช่องว่างของกฎหมายของรัฐ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมในรัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถครอบคลุมไปจัดการกับอาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมายในรัฐของตนได้ เนื่องจากการกระทำ ความผิดเกิดขึ้นในหลายรัฐ บรรดาพยานหลักฐานอยู่กระจัดกระจายรวมทั้งผู้กระทำความผิดได้หลบหนีการจับกุม มีการเคลื่อนย้ายหรือทำลายพยานหลักฐานรวมทั้งพยานบุคคล จึงไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานที่สำคัญทางคดีมาดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษได้ จึงเป็นเหตุให้ประเทศต่าง ๆ หาวิธีการที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศต่อไป

4. พัฒนาการของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา

ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาในอดีตเริ่มมีขึ้นเฉพาะการส่งผู้ร้ายข้ามแดน เป็นเรื่องแรกที่ได้มีการทำสนธิสัญญาว่าด้วยเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน^๕ ส่วนในเรื่องของความร่วมมือทางอาญาในเรื่องอื่น ๆ ยังไม่มีการทำสนธิสัญญาหรือข้อตกลงไว้เป็นพิเศษแต่อย่างใด

^๕ M. Cherif Bassiouni, International Extradition (New York : Ocean Publication, Inc., 1987) p.6

ถ้ามีก็จะเป็นส่วนหนึ่งหรือข้อหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยอาจ
 ระบุถึงความร่วมมืออย่างอื่น ๆ" (Other judicial assistance) ซึ่งช่วยเสริมจากข้อ
 ตกกลางหลักเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน⁹

ต่อมาประเทศสวิสเซอร์แลนด์ได้ทำสนธิสัญญากับรัฐในยุโรปหลายรัฐ เช่น กับแคว้น
 บาเดน (Baden) กับประเทศออสเตรียและกับประเทศฝรั่งเศส โดยในสนธิสัญญาได้มีการ
 ระบุถึงการโอนบุคคลไปยังประเทศหนึ่งเพื่อให้การเป็นพยาน หรือเพื่อเผชิญหน้ากับจำเลย
 (Confrontation) โดยระบุหลักประกันความปลอดภัย (Self Conduct) ให้กับพยานด้วย
 ต่อมาประเทศต่าง ๆ ในยุโรปได้ทำสนธิสัญญาในลักษณะนี้โดยได้กำหนดการสอบสวนพยาน การ
 จัดส่งเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ไปยังประเทศผู้ร้องขออีกด้วย¹⁰ โดยเฉพาะประเทศเบลเยียม
 ได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของเบลเยียมฉบับ ค.ศ.1868 (Belgium
 Extradition Act of 1868) โดยกำหนดเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการค้น
 เพื่อหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ให้กับประเทศที่ร้องขอด้วย นับเป็นอีกก้าวหนึ่งของการพัฒนา
 ประเทศอาร์เจนติน่าเป็นประเทศแรกที่ได้ออกกฎหมายในเรื่องการให้ความร่วมมือระหว่างทาง
 อาณาไว้ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปี ค.ศ.1888 (Federal Capital
 of The Argentine Republic of 1888) ที่ค่อนข้างละเอียดมาก โดยกำหนดขั้นตอนและ
 วิธีการอย่างชัดเจนยังอนุญาตให้ผู้พินักษาสามารถติดต่อกันได้โดยตรงหากเป็นเรื่องเร่งด่วน
 นอกจากนี้ยังมีสนธิสัญญาเกี่ยวกับความช่วยเหลือกันทางอาญาอีกหลายฉบับที่สภายุโรปได้จัดทำขึ้น

⁹ Heienrich Grutzner "International Judicial Assistance and Cooperation in Criminal Matters," In A Treatise on International Criminal Law Vol. II ed., by M. Cherif Bassiouni and V.P. Nanda (Illinois : Springfield, 109 1973), p.196

¹⁰ Ibid, p.196-197

เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ค.ศ.1959 (European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters 1959) ¹¹

ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับแนวความคิดดังกล่าวในปี ค.ศ.1948 ¹² หลังจากนั้นมาสหรัฐอเมริกาได้เปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาเสียใหม่ โดยกฎหมายภายในของมลรัฐหลายแห่งเริ่มยอมรับแนวความคิดในเรื่องการสืบพยานคดีอาญาแทนศาลต่างประเทศ เช่น มลรัฐนิวยอร์ก นิวเจอร์ซีย์ เป็นต้น โดยได้ยอมรับบังคับใช้ Uniform Foreign Deposition Act โดยบัญญัติถึงเรื่องการสืบพยานแทนศาลต่างประเทศในคดีอาญาได้ด้วย ¹³

ในต้นทศวรรษ 1950 แนวความคิดในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาได้รับการสนับสนุนอย่างมากในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะเรื่องการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศทางศาลขึ้น ¹⁴ จนได้มีการแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่เดิมขึ้นมาใหม่ ¹⁵ ต่อมาได้มีการยอมรับอย่างแพร่หลายในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่มีบทบาทมากที่สุดในสังคมของประชาคมโลกในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาในยุคปัจจุบัน

¹¹ Ibid, p.197

¹² Harvard Research in International Law. "Draft convention on Judicial Assistance," 33 Am.J.Int.L.Supp.3 (1993).

¹³ Heinrich Grutzer, "International Judicial Assistance and Cooperation in Criminal Matters" p.201-202.

¹⁴ H.L. Jones, "International Judicial Assistance : Procedural Chaos and a Program for Reform", 62 Yale L.J., 515, 553 (1952-1953).

¹⁵ Heinrich Grutzner, "International Judicial Assistance and Cooperation in Criminal Matters". p.202

5. การแบ่งรูปแบบของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา

การประกอบอาชญากรรมเกิดขึ้นและมีมานานแล้วสร้างความเสียหายต่อชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนไม่ว่าในยุคใด สมัยใด พวกที่ประกอบอาชีพไม่สุจริตหรือผู้ที่ประกอบมิฉฉาชีพ ซึ่งเกิดขึ้นมาเป็นเวลานานคู่กับสังคมโลก ในอดีตการประกอบมิฉฉาชีพก็เป็นไปในสังคมที่แคบหรือภายในชุมชนสังคมหนึ่ง ต่อมาเมื่อสังคมมนุษย์ได้มีการพัฒนาติดต่อกันเป็นไปอย่างกว้างขวางเป็นระหว่างประเทศ เพื่อติดต่อกำขายระหว่างกันก็ได้มีการพัฒนาในความร่วมมือในด้านอื่นควบคู่เพิ่มมากขึ้น เช่น ในด้านการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกันในการศึกษาและในด้านอื่น ๆ อีกมาก แต่ในขณะที่เดียวกันก็เกิดความร่วมมือกันทางอาญา ทั้งนี้ เนื่องมาจากการติดต่อทำมาค้าขายและการเดินทางไปมาหาสู่กันสะดวกมากขึ้น จึงมีผู้ประกอบอาชีพไม่สุจริตหรือพวกประกอบอาชญากรรม ได้ประกอบอาชญากรรมแล้วหลบหนีไปอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง หรือไปประกอบอาชญากรรมอีกประเทศหนึ่งแล้วหลบหนีกลับเข้ามาอยู่ในประเทศของตน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้น และมีมาช้านานย้อนหลังนับสิบปีมาแล้ว เช่นเดียวกันกับประเทศไทย ก็ได้มีการติดต่อกำขายและมีสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศต่าง ๆ มานานนับร้อยปีมีความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความร่วมมือในการปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย จนได้เกิดมีการเจรจกันทำสนธิสัญญาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการปราบปรามอาชญากรรมอันเป็นที่มาของการทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งเป็นความร่วมมือในทางอาญาเป็นเรื่องแรกและต่อมาได้มีความร่วมมือทางอาญาในด้านอื่น ๆ อีกหลายเรื่องที่เกิดเป็นความเป็นมาของความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีการทำสนธิสัญญาฉบับแรกคือ สนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งประเทศไทยได้ทำกับประเทศสหรัฐอเมริกา

จะเห็นได้ว่าก่อนที่จะมีการทำสนธิสัญญาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญากับสหรัฐอเมริกา ประเทศไทยก็ได้ให้ความร่วมมือทางอาญากับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งกับประเทศสหรัฐอเมริกาในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ในเรื่องการร่วมกันปราบปรามยาเสพติดให้โทษ และในเรื่องอื่น ๆ

ต่อมาสหรัฐอเมริกาเห็นว่าสนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่สหรัฐอเมริกาทำกับประเทศไทยนั้นไม่เหมาะสมกับการเกิดอาชญากรรมที่นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงโดยเฉพาะปัญหาเสพติด

ให้โทษที่แพร่ระบาดและทำความเสียหายให้กับสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก จึงได้พยายามเจรจาชักชวนให้ไทยทำสนธิสัญญาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาจนเป็นผลสำเร็จ ซึ่งเราสามารถจำแนกรูปแบบของความร่วมมือได้เป็น 3 ประเภท โดยเรียงลำดับได้ดังนี้

- (1) ประเภทแรกโดยไม่มีข้อตกลง
- (2) ประเภทที่สองโดยมีข้อตกลงสองฝ่าย (Bilateral Agreement)
- (3) ประเภทที่สามโดยมีข้อตกลงหลายฝ่าย (Multilateral Agreement)

รูปแบบของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา มี 3 ประเภท คือ

(1) ประเภทแรกโดยไม่มีข้อตกลงต่อกันเป็นเรื่องของความร่วมมือระหว่างประเทศในรูปแบบแรกและเป็นประเภทแรกของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาที่ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญในอันที่จะให้ความร่วมมือทางอาญาต่อกัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะร่วมมือกันป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แต่ไม่ได้ทำสนธิสัญญาต่อกัน โดยประเทศต่าง ๆ มักจะบัญญัติกฎหมายของตนในลักษณะเปิดช่องไว้ในกฎหมายที่อาจให้ความร่วมมือต่อกันได้ แม้ไม่มีข้อตกลงต่อกันก็ตาม เช่น กรณีของประเทศไทยที่ได้ออกพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ไว้ โดยกำหนดให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศผู้ร้องขอ หรือแม้แต่ก่อนที่จะออกพระราชบัญญัตินี้ประเทศไทยก็ได้ออกกฎหมายในลักษณะเปิดช่องว่างไว้ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 15 ที่บัญญัติไว้ว่า "วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะบังคับได้" ซึ่งจะเห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้เปิดช่องว่างให้กว้าง เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาสามารถกระทำได้แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะไม่ได้บัญญัติไว้ก็สามารถดำเนินคดีอาญาได้โดยเฉพาะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 34 ที่เปิดช่องว่างของกฎหมายสำหรับให้ความร่วมมือกับต่างประเทศโดยเฉพาะ โดยไม่จำเป็นต้องทำสนธิสัญญาต่อกัน ซึ่งมาตรา 34 บัญญัติไว้ว่า

มาตรา 34 "ถ้าจะต้องดำเนินกระบวนการทั้งเรื่องหรือแต่บางส่วน โดยอาศัยหรือโดยร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ในเมืองต่างประเทศ เมื่อไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่

อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้สำหรับเรื่องนั้นแล้ว ให้ศาลปฏิบัติตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ"

ซึ่งตามมาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนี้ เมื่อสหรัฐอเมริกา ยังไม่ได้ทำสนธิสัญญากับประเทศไทย ไทยก็สามารถให้ความช่วยเหลือกับสหรัฐอเมริกา ในประเภทรูปแบบของความร่วมมือโดยไม่มีข้อตกลงได้ โดยนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 34 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 มาปฏิบัติในการให้ความร่วมมือได้

(2) ประเภทที่สองโดยมีข้อตกลงสองฝ่าย (Bilateral Agreement) ซึ่งอยู่ในรูปของการทำสนธิสัญญา (Treaty) ต่อกัน เป็นความตกลงระหว่างประเทศคู่ภาคีสองฝ่าย แต่ละฝ่ายมีเพียงประเทศเดียว เป็นสนธิสัญญาทวิภาคี เช่น สนธิสัญญาระหว่างสหรัฐอเมริกา กับ ประเทศไทย สหรัฐอเมริกากับสวีเดน สหรัฐอเมริกากับตุรกี สหรัฐอเมริกากับ เนเธอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกากับโคลอมเบีย สหรัฐอเมริกากับแคนาดา¹⁶ ดังนี้ เป็นต้น

แต่ถ้าแต่ละฝ่ายอาจมีหลายประเทศก็เรียกว่าสนธิสัญญาพหุภาคี (Multilateral Treaty) ดังเช่นสนธิสัญญามาตรฐาน (Model Treaty) ของสหประชาชาติในเรื่องของความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาที่สหประชาชาติกำลังพยายามให้มีการเจรจา โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ผลักดันให้มีการทำสนธิสัญญาในรูปแบบประเภทดังกล่าวอยู่

(3) ประเภทที่สามโดยมีข้อตกลงหลายฝ่าย (Multilateral Agreement) ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ มากกว่า 2 ประเทศขึ้นไป โดยอาจมีกลุ่มประเทศ

¹⁶ Robert L. Pisani and Robert Fogelnest, The United State Treaties on Mutual Assistance in Criminal Matters. International Criminal Law : Guide to U.S. Practice and Procedure (New York - April 1987) p.234-235.

จำนวนหนึ่งเป็นแกนนำในการทำอนุสัญญา โดยเปิดโอกาสให้ประเทศอื่นเข้าเป็นภาคีได้ แม้ไม่ได้เข้าร่วมเจรจาแต่แรกก็ตาม เช่น ความตกลงระหว่างประเทศเดนมาร์ก นอร์เวย์ และสวีเดน ใน ค.ศ. 1948 ในเรื่องความช่วยเหลือกันในเรื่องการปรับการยึดทรัพย์ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่าง ๆ ต่อมาในปี ค.ศ. 1963 ประเทศฟินแลนด์ และไอร์แลนด์ก็ได้เข้าร่วมในอนุสัญญาดังกล่าว โดยรวมเรื่องการดำเนินการกับนักโทษ (The Execution of Prison Sentences) เข้าไว้ในอนุสัญญาดังกล่าวด้วย ต่อมาก็ได้มีอนุสัญญาระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในตลาดร่วมยุโรปที่ได้ทำขึ้น เช่น อนุสัญญาในเรื่องการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา ที่ทำเมื่อวันที่ 20 เมษายน ค.ศ. 1959 อนุสัญญาเรื่องความผิดเกี่ยวกับจรรยาที่กระทำขึ้น เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน ค.ศ. 1964 ดังนี้ เป็นต้น¹⁷

ดังนั้น ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาจึงเป็นความร่วมมือแบบทวิภาคี (Bilateral)

จากการที่ได้ศึกษาความเป็นมาของการทำสนธิสัญญาความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา ในระยะหลังจากปี ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา ปรากฏว่าประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีบทบาทในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากการที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการเจรจาสัญญากับประเทศสวิสเซอร์แลนด์แบบทวิภาคี (Bilateral Treaty) จนประสบความสำเร็จโดยได้มีโอกาสทำสนธิสัญญากับประเทศสวิสเซอร์แลนด์เป็นประเทศแรก และพยายามสนับสนุนให้มีการตกลงทำสนธิสัญญาแบบพหุภาคี (Multilateral Treaty) ขึ้นโดยผ่านองค์การสหประชาชาติ

¹⁷ ชัชชม อรรถมิถุน "ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ", วิทยานพนธ์, คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 32.

6. ลักษณะของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา

เมื่อทราบความหมายของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาตลอดจนความเป็นมาของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาแล้ว เราก็ทราบว่าความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญามีขอบเขตความร่วมมือที่กว้างขวาง ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายเรื่อง สามารถจำแนกได้เป็น 3 อย่าง ดังนี้

- ก. แบ่งตามลักษณะของความร่วมมือ มีอยู่ 3 ลักษณะ
- ข. แบ่งตามลักษณะรูปแบบของความร่วมมือ มีอยู่ 2 รูปแบบจะได้นำมาศึกษาต่อไป
- ค. แบ่งตามประเภทของความร่วมมือ มีอยู่ 8 ประเภทจะได้นำมาศึกษาต่อไป

การแบ่งตามลักษณะของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาดังนี้

ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาตามลักษณะของความร่วมมือมีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะดังนี้

- 3.1 ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน
 - 3.2 ความร่วมมือระหว่างประเทศในการแลกเปลี่ยนนักโทษระหว่างกันหรือการโอนตัวนักโทษ และ
 - 3.3 ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการสืบสวน สอบสวนการพิจารณาชั้นศาล
- ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องการสืบสวนสอบสวน การพิจารณาในชั้นศาลนี้ จึงเป็นเรื่องที่จะได้ศึกษาในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา (Mutual Assistance in Criminal Matters) กับประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2529 และได้มีการให้สัตยาบันระหว่างกันเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2536 เรียบร้อยแล้วมีผลผูกพันตามสนธิสัญญาซึ่งนับเป็นสนธิสนธิสัญญานับแรกที่ได้กำหนดขอบเขตและวิธีการในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือ

และกันทางอาญา โดยประเทศไทยได้มีการตรา "พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องทางอาญา พ.ศ.2535" ขึ้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2535 ขึ้นมาบังคับใช้

ความร่วมมือทางอาญาตามลักษณะดังกล่าว แต่ละลักษณะก็อาจจัดอยู่ในขั้นตอนของความร่วมมือคนละขั้นตอน ดังนี้

7. ขั้นตอนของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา

ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา อาจแบ่งขั้นตอนของความร่วมมือได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- (1) ก่อนการพิจารณาคดี ได้แก่ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน
- (2) การพิจารณาคดี ได้แก่ การให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างการสืบสวน สอบสวน รวมทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานหรือการพิจารณาในชั้นศาล
- (3) หลังการพิจารณาคดี ได้แก่ การโอนตัวนักโทษที่ถูกจำคุกอยู่

(1) ก่อนการพิจารณาคดี

ความร่วมมือระหว่างประเทศในขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดีที่เป็นสาระสำคัญคือ การส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition) นับเป็นขั้นตอนแรกก่อนการพิจารณาคดีในชั้นศาล ทั้งนี้เนื่องจากว่าเป็นเรื่องของการที่ประเทศหนึ่งต้องการให้อีกประเทศหนึ่งส่งตัวผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญา โดยรัฐที่มีการกระทำความผิดมีความประสงค์ที่จะนำตัวบุคคลผู้นั้นไปลงโทษในประเทศที่ร้องขอ ตามความผิดตามกฎหมายของประเทศนั้น โดยประเทศที่ร้องขอต้องการตัวผู้กระทำความผิดกฎหมายที่ได้หลบหนีการจับกุมในประเทศที่ผู้กระทำความผิดมีถิ่นที่อยู่อาศัย นำนักอยู่ เป็นเรื่องของการขอความช่วยเหลือตามกฎหมายระหว่างประเทศ ที่แตกต่างไปจากการเนรเทศผู้กระทำความผิดกฎหมาย เมื่อประเทศที่ได้รับคำร้องขออาจเป็นประเทศที่ผู้กระทำความผิดมีสัญชาติของประเทศนั้น หรือหลบหนีไปพักพิงอาศัยอยู่ที่ตาม ประเทศที่ได้รับคำร้องขอที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามคำร้องขอหรือตามพันธกรณีที่ได้ให้ไว้ต่อกัน เป็นการที่เจ้าหน้าที่ของ

รัฐหนึ่งส่งมอบตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้เจ้าหน้าที่ของอีกรัฐหนึ่งรับตัวไป เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดกฎหมายไปดำเนินคดีอาญาในประเทศที่ได้ร้องขอมา หรือเพื่อบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล

ดังนั้นหากไม่มีการร่วมมือกันในเรื่องดังกล่าวนี้แล้วจะทำให้ผู้กระทำผิดสามารถหลบหนีลอยนวลได้ ทั้งนี้เพราะเป็นการกระทำผิดกฎหมายในรัฐผู้ร้องขอ รัฐผู้ร้องขอเป็นผู้ที่ได้รับความสะดวกโดยตรง แต่เมื่อมีการร่วมมือกันในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนแล้วทำให้สามารถนำตัวบุคคลผู้นั้นไปลงโทษได้

การส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาเรื่องแรกของประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยได้ทำความตกลงโดยทำสนธิสัญญากับต่างประเทศมาเป็นเวลานานแล้ว โดยเริ่มนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2453 ปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรก เมื่อ พ.ศ. 2453 ต่อมาได้ทำกับประเทศต่าง ๆ รวม 7 ฉบับ¹⁸ ดังนี้

ฉบับที่ 1 สัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2453 (ค.ศ. 1911)

ฉบับที่ 2 สัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเบลเยียม เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2480 (ค.ศ. 1937)

ฉบับที่ 3 สัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2502 (ค.ศ. 1959)

ฉบับที่ 4 สัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2519 (ค.ศ. 1976)

¹⁸ กองกำกับการตำรวจสากล กองการต่างประเทศ กรมตำรวจและประมวลสนธิสัญญา เล่ม 2 พ.ศ. 2413-2462 กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ

ฉบับที่ 5 สัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2524 (ค.ศ. 1981)

ฉบับที่ 6 สัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย ซึ่งมีด้วยกัน 3 ฉบับ

- ฉบับแรก เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2465 (ค.ศ. 1922)
- ฉบับที่สอง เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2526 (ค.ศ. 1983)
- ฉบับที่สาม ซึ่งเป็นฉบับล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990)

ฉบับที่ 7 สัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2536 (ค.ศ. 1993)

การส่งผู้ร้ายข้ามแดน จึงเป็นเรื่องของความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างประเทศก่อนการพิจารณาคดี เพื่อที่จะให้ผู้กระทำผิดกฎหมายกลับมารับโทษในประเทศที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น¹⁹ และการที่จะร่วมมือกันได้จะต้องเป็นการกระทำที่กฎหมายของประเทศผู้รับคำร้องขอถือว่าเป็นความผิดด้วย เรียกว่าหลักการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดในรัฐสองรัฐหรือ Double Criminality

อย่างไรก็ตาม สนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่ประเทศไทยทำกับประเทศต่าง ๆ ที่หลบหนีมาพำนักอยู่ในประเทศผู้ได้รับคำร้องขอ เพื่อให้ส่งตัวไปรับโทษในประเทศผู้ร้องขอ เพื่อไปรับการพิจารณาคดี หรือลงโทษ ทั้งนี้รวมถึงการส่งตัวผู้ถูกศาลแห่งประเทศที่

¹⁹ Heinrich Grutzer, "International Judicial Assistance and Cooperation in Criminal Matters," in A Treatise on International Criminal Law Vol. II. ed. by M. Cherif Bassiouni and B.P. nanda (Illinois : Springfield, 1973), p.196

ร้องขอได้พิพากษาว่าบุคคลผู้นั้นกระทำความผิดกฎหมายอาญาด้วย ในสนธิสัญญาเหล่านี้จึงไม่ได้มีการกล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องอื่น ๆ แต่อย่างไร

(2) การพิจารณาคดี

ความร่วมมือระหว่างประเทศในขั้นตอนการพิจารณาคดีนั้นนับเป็นส่วนสำคัญซึ่งได้แก่ การให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันในระหว่างการสืบสวน สอบสวน หรือการพิจารณาคดีในศาล ซึ่งเป็นเรื่องของการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพิจารณาคดีที่มีทั้งการสืบสวน สอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน โดยการค้นและยึด การจัดส่งเอกสารการเจ้าหน้าที่ซึ่งเอกสารหรือพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมทั้งการสืบพยานบุคคลและสอบปากคำบุคคลที่อยู่ในประเทศอื่น สำหรับประเทศที่ไม่ได้ทำสนธิสัญญากับประเทศไทย ไม่ได้มีการตกลงอย่างเป็นทางการกับประเทศต่าง ๆ และไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ แต่เป็นเรื่องที่ประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความช่วยเหลือตามหลักกึ่งที่กึ่งปฏิบัติต่อกันหรือตามหลักปฏิบัติต่างตอบแทน (Reciprocity) และหลักไมตรีจิตต่อกัน (Comity) เป็นวิธีการปฏิบัติหรือธรรมเนียมปฏิบัติตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่กึ่งที่กึ่งปฏิบัติต่อกัน

ความร่วมมือในเรื่องนี้ต่างจากเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งการร่วมมือกันในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้จะต้องปรากฏว่าการกระทำที่เป็นความผิดที่จะร่วมมือกันได้ จะต้องเป็นการกระทำที่รัฐทั้งสองถือว่าเป็นความผิด (Double Criminality) แต่ความร่วมมือกันในเรื่องนี้ยกเลิกลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากหลักดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก เนื่องจากการกระทำบางอย่างในรัฐที่รับคำร้องขออาจถือว่าการกระทำนั้นไม่ผิด อาจเนื่องจากกฎหมายในรัฐนั้นบัญญัติครอบคลุมไปไม่ถึงไม่ว่าด้วยสาเหตุใดก็ตาม ทำให้ไม่อาจให้ความร่วมมือได้ ทำให้การปราบปรามอาชญากรรมไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้ความร่วมมือไม่มีประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม จึงได้ยกเลิกในเรื่องการกระทำความผิดในหลักดังกล่าวเสีย ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปราบปราม เนื่องจากสามารถรวบรวมพยานหลักฐานรวมทั้งการจับกุมตัวมาดำเนินคดี ในรัฐผู้รับคำร้องขอสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นได้

ดังนั้น ตามหลักทั่วไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ คือ หลักไมตรีจิตระหว่างประเทศ (Comity) หลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ (Reciprocity) และตามหลักความยุติธรรม (Justice) การดำเนินต่าง ๆ จึงต้องผ่านกระบวนการโดยวิถีทางการทูต (Diplomatic Channel) ซึ่งมีอยู่หลายขั้นตอน โดยกระบวนการพิจารณา คือ จะต้องส่งคำร้องขอไปยังกระทรวงต้นสังกัด จากนั้นทางต้นสังกัดก็จะส่งเรื่องไปยังกระทรวงการต่างประเทศของประเทศที่ร้องขอ กระทรวงการต่างประเทศของประเทศที่ร้องขอก็จะส่งเรื่องไปยังกระทรวงการต่างประเทศของประเทศที่ร้องขอความช่วยเหลือโดยผ่านสถานทูตไทยที่ตั้งอยู่ในประเทศที่เราร้องขอความช่วยเหลือ เพื่อจะได้ส่งไปยังกระทรวงการต่างประเทศของประเทศที่ไทยร้องขอความช่วยเหลือ ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศของไทยร้องขอก็จะส่งเรื่องไปยังกระทรวงที่เกี่ยวข้องต่อไป และเมื่อประเทศที่ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป ซึ่งเป็นการส่งเรื่องย้อนกลับมาด้วยวิถีทางเดิม แต่ละเรื่องก็ใช้เวลาเป็นอย่างมากทำให้ล่าช้า ไม่สะดวก จึงมีความพยายามที่จะหาวิธีอื่นที่สามารถทำให้การติดต่อขอความช่วยเหลือสามารถติดต่อได้อย่างสะดวก รวดเร็วกว่าเดิม เกิดความคิดที่จะร่วมมือกัน จึงได้มีการเจรจาตกลงกันที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถึงขั้นทำสนธิสัญญาระหว่างกัน จึงได้เกิดสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ดังได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งช่วยให้เกิดความสะดวก รวดเร็วกว่าวิถีทางการทูตปกติ จึงเป็นเรื่องของความร่วมมือที่จะร่วมกันปราบปรามอาชญากรรมให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันทางอาญา

(3) หลังการพิจารณาคดี

การโอนตัวนักโทษที่ถูกคุมขังอยู่

ความร่วมมือระหว่างประเทศในขั้นตอนหลังการพิจารณาคดีที่สำคัญ คือ การโอนตัวนักโทษ (Transfer of Sentenced Persons) ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา ก่อตั้งขึ้นตามทฤษฎีทางพันธุวิทยา (Penology) โดยมี

วัตถุประสงค์ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำความผิดและกำลังรับโทษอยู่ เพื่อเปิดโอกาสให้กลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับเข้าสู่สังคมได้อีกเมื่อพ้นโทษแล้ว ซึ่งจะช่วยให้มีการปรับตัวเองก่อนที่จะพ้นโทษ การแก้ไขฟื้นฟูสภาพจิตใจดังกล่าวจะกระทำได้ต่อเมื่อผู้ต้องขังอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย เช่น มีการใช้ภาษาเดียวกันระหว่างผู้ต้องขังกับผู้ควบคุมและเพื่อนผู้ต้องขังอื่น ๆ ตลอดจนสามารถให้ญาติมาเยี่ยมเยียนได้โดยสะดวก เพื่อมิให้เกิดความว้าเหว เนื่องจาก การอยู่ห่างไกลระหว่างญาติและผู้ถูกคุมขัง ซึ่งอยู่คนละประเทศได้มีโอกาสมาเยี่ยมเยียนกันได้โดยสะดวก ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าใจปัญหาได้ดี ประเทศต่าง ๆ จึงมีความประสงค์ที่จะนำพลเมืองสัญชาติของตนที่ต้องโทษจำคุกอยู่ในประเทศอื่นนำตัวกลับไปรับโทษจำคุกต่อในประเทศของตน จึงได้มีความตกลงในเรื่องการโอนตัวนักโทษระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

โดยที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาว่าด้วยการโอนตัวนักโทษไปรับโทษจำคุกในประเทศของนักโทษ²⁰ กับประเทศต่าง ๆ ในเรื่องการโอนตัวนักโทษ เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา แคนาดา สหพันธรัฐเยอรมัน ฝรั่งเศส และได้ออกเป็นกฎหมายภายในของไทย เพื่อบูรณาการสนธิสัญญาโอนนักโทษที่ประเทศไทยได้ทำไว้กับประเทศต่าง ๆ คือ พระราชบัญญัติการปฏิบัติ เพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการตามคำพิพากษาคดีอาญา พ.ศ. 2527

การโอนตัวนักโทษไม่ว่าจะเป็นการโอนตัวนักโทษต่างประเทศ ซึ่งกำลังรับโทษจำคุกอยู่ในประเทศไทยไปยังประเทศที่นักโทษมีสัญชาติ และการโอนตัวนักโทษไทย ซึ่งต้องโทษจำคุกอยู่ต่างประเทศ เพื่อนำกลับมารับโทษจำคุกต่อในประเทศไทย จะต้องกระทำโดยมติ "คณะกรรมการพิจารณาการโอนตัวนักโทษ" เมื่อมีการโอนตัวนักโทษ ซึ่งมีสัญชาติไทยที่ต้อง

²⁰ สรรเสริญ ไกรจิตติ "สนธิสัญญาว่าด้วยการโอนตัวนักโทษจำคุกในประเทศนักโทษ" บทบัญญัติ เล่มที่ 39 ตอน 2 (2535) : 109

คำนิพากษาหรือคำสั่งของศาลต่างประเทศแล้ว ปรากฏว่าโทษหรือเจื่อนไซในการรับโทษตามกฎหมายของประเทศผู้โอน ไม่ตรงกับโทษหรือเจื่อนไซในการรับโทษตามกฎหมายไทย พนักงานอัยการมีหน้าที่ยื่นคำร้องขอต่อศาลอาญาหรือศาลเยาวชนและครอบครัว (กรณีเป็นเด็กหรือเยาวชน) เพื่อพิจารณาล้างปรับโทษ หรือเจื่อนไซการรับโทษให้เป็นที่ไปตามกฎหมายไทย

การโอนตัวนักโทษเป็นวิธีการหนึ่ง ในด้านกระบวนการยุติธรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากการมีผู้กระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดเกิดขึ้นในประเทศหนึ่งมีการลงโทษจำคุกบุคคลนั้นในรัฐนั้นเป็นเวลาพอสมควร แต่เนื่องจากผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษจำคุกอยู่เป็นบุคคลที่มีสัญชาติของอีกรัฐหนึ่ง รัฐที่บุคคลผู้ถูกลงโทษจำคุกอยู่เป็นบุคคลที่มีสัญชาติของอีกรัฐหนึ่ง รัฐที่บุคคลผู้ถูกลงโทษที่ถือหรือมีสัญชาติรัฐนั้น ได้ทำหนังสือร้องขอความร่วมมือมายังรัฐหรือประเทศที่บุคคลผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษจำคุกอยู่เป็นบุคคลที่มีสัญชาติของอีกรัฐหนึ่ง รัฐที่บุคคลผู้ถูกลงโทษที่ถือหรือมีสัญชาติรัฐนั้น ได้ทำหนังสือร้องขอความร่วมมือมายังรัฐหรือประเทศที่บุคคลผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษจำคุกอยู่ โดยรัฐที่ร้องขอร่วมมือมาอาจจะได้รับคำร้องขอจากบุคคลภายในครอบครัวของผู้ที่ถูกคุมขัง อันสืบเนื่องมาจากการไม่ได้รับความสะดวกสบายของบุคคลที่ถูกคุมขัง ที่จะได้พบกับญาติหรือบุคคลในครอบครัว ตลอดจนบุคคลในครอบครัวอาจจะไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทางไปเยี่ยมเยียนได้ เนื่องจากอยู่ห่างไกลคนละประเทศ อีกประการหนึ่งอาจเนื่องมาจากการที่บุคคลผู้กระทำความผิดได้รับการลงโทษมานานพอสมควร เพื่อเป็นการช่วยเหลือในการฟื้นฟูสภาพจิตใจและความเป็นอยู่ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถปรับตัวเอง เข้ากับสภาพสังคมของตนได้เช่นเดิมรัฐจึงได้มีคำร้องขอความร่วมมือไปยังประเทศที่ผู้กระทำความผิดถูกคุมขังอยู่ เพื่อขอโอนตัวนักโทษผู้กระทำความผิดกลับไปปรับโทษยังประเทศที่ผู้กระทำความผิดมีหรือถือสัญชาติอยู่ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการกลับตนเป็นพลเมืองดีต่อไป

ต่อมาได้มีการทำสนธิสัญญาดังกล่าวระหว่างสหรัฐอเมริกากับฝรั่งเศสและประเทศไทย²¹ นอกจากนี้ยังได้ทำสนธิสัญญาพหุสัญญาพหุภาคีกับรัฐสมาชิกของสภายุโรป²² โดยสหรัฐอเมริกาได้ออกรัฐบัญญัติรองรับ โดยมีผลต่อสนธิสัญญาการโอนตัวนักโทษเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 1977

ส่วนของความร่วมมือในการโอนตัวนักโทษของไทยเป็นเรื่องใหม่โดยเฉพาะในทวีปเอเชีย ยังไม่มีประเทศใดเคยกระทำเนื่องจากไทยมีนักโทษต่างประเทศถูกจำคุกอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งโทษส่วนใหญ่ที่ร้ายแรงและเกิดบ่อยมากที่สุดได้แก่ โทษความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ มีนักโทษถูกจำคุกในความผิดดังกล่าวอยู่เป็นจำนวนมาก รัฐบาลต่างประเทศจึงพยายามที่จะขอนำตัวนักโทษต่างประเทศไปรับโทษนอกประเทศคงมีเพียงวิธีการอภัยโทษเท่านั้น ที่จะทำให้นักโทษมีโอกาสหลุดพ้นจากการรับโทษอย่างสิ้นเชิง จึงเป็นโอกาสที่นักโทษได้กลับไปยังถิ่นฐานของตนได้

ปัจจุบันไทยทำสนธิสัญญาการโอนตัวนักโทษกับประเทศต่าง ๆ ถึง 10 ประเทศ ดังนี้²³

²¹ สนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือในการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในคดีอาญา ฉบับที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1982 ระหว่างสหรัฐอเมริกากับไทย (Treaty on Cooperation in the Execution of Penal Sentences, October 25, 1982 United States-Thailand) มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ. 1988

²² สนธิสัญญาการโอนตัวนักโทษ ฉบับวันที่ 21 มีนาคม 1983 (Convention on the Transfer of Sentenced Persons, March 21, 1983) มีผลบังคับใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1985

²³ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ : สถานะการทำสนธิสัญญา โอนตัวนักโทษระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ

ประเทศ	ลงวันที่ลงนาม	สถานที่ลงนาม	วันที่มีผลใช้บังคับ
1. สหรัฐอเมริกา	29 ตุลาคม 2525	กรุงเทพฯ	7 ธันวาคม 2531
2. แคนาดา	5 มกราคม 2526	กรุงเทพฯ	11 กรกฎาคม 2531
3. ฝรั่งเศส	26 มีนาคม 2526	กรุงเทพฯ	11 สิงหาคม 2528
4. สเปน	7 ธันวาคม 2526	กรุงเทพฯ	20 พฤศจิกายน 2530
5. อิตาลี	28 กุมภาพันธ์ 2527	กรุงเทพฯ	9 กุมภาพันธ์ 2533
6. โปรตุเกส	1 เมษายน 2528	กรุงลิสบอน	-
7. สวีเดน	26 กันยายน 2532	กรุงสต็อกโฮล์ม	1 มิถุนายน 2533
8. สหราชอาณาจักร	22 มกราคม 2533	กรุงเทพฯ	-
9. ฟินแลนด์	14 มิถุนายน 2533	เจรจาตกลองและลงนามย่อ	
10. ออสเตรเลีย	25 ตุลาคม 2533	เจรจาตกลองและลงนามย่อ	

ในเรื่องของความร่วมมือในการโอนตัวนักโทษที่ถูกคุมขัง จึงเป็นเรื่องของหลักการที่จะให้ผู้ถูกคุมขังได้มีโอกาสปรับตัวเองเพื่อให้เข้ากับสังคมที่ตนเองเคยอยู่ เพื่อจะได้มีโอกาสปรับตัวเป็นพลเมืองดีต่อไป ซึ่งเป็นเรื่องของการป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดและได้รับโทษอยู่เมื่อนั้นจากการลงโทษแล้ว จะได้มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีต่อไป ซึ่งจะเป็นการช่วยให้อาชญากรรมอย่างน้อยก็อาจไม่เพิ่มมากกว่าที่เป็นอยู่ก็ได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยปราบปรามอาชญากรรมทางอ้อมวิธีหนึ่ง ทำให้การปราบปรามอาชญากรรมประสบความสำเร็จหรือมีประสิทธิภาพ เพราะอย่างน้อยผู้ที่ถูกลงโทษอาจเกิดความเกรงกลัว และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้

ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญากรรมที่ประเทศไทยทำสนธิสัญญา "ว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา" กับประเทศสหรัฐอเมริกา จึงอยู่ในขั้นตอนที่สองดังได้กล่าวมาแล้ว

8. ประเทศไทยกับความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา

โดยที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญากับประเทศต่าง ๆ ในเรื่องทางอาญา เพื่อให้ความร่วมมือกันในการปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ โดยมี การเจรจาทำสนธิสัญญา

ระหว่างกันโดยมีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่ได้ทำสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2529 โดยในสนธิสัญญาดังกล่าวได้กำหนดพันธะกรณีตามสนธิสัญญาว่าจะมีผลผูกพันบังคับประเทศภาคีสถิตสนธิสัญญา ต่อเมื่อได้มีการให้สัตยาบันต่อกัน ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกา กับประเทศไทยได้มีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันสารต่อกัน เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2536 มีผลให้สนธิสัญญาดังกล่าวมีผลใช้บังคับกับประเทศภาคีสถิตสนธิสัญญา

ต่อมาประเทศไทยได้เจรจาตกลงทำสนธิสัญญากับประเทศสหราชอาณาจักรแห่งบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ เพื่อทำสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องทางอาญา โดยได้มีการร่วมลงนามในสนธิสัญญาต่อกันเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2537 แต่สนธิสัญญาดังกล่าว ยังไม่มีผลผูกพันใช้บังคับประเทศภาคีสถิตสนธิสัญญา เพราะยังไม่มีการให้สัตยาบันระหว่างกัน เป็นผลให้การทำสนธิสัญญาดังกล่าวยังไม่เป็นผลผูกพันใช้บังคับประเทศภาคีสถิตสนธิสัญญาแต่อย่างใดจนกระทั่งปัจจุบัน

ในขณะที่ประเทศไทยกำลังเจรจายู่กับประเทศสหราชอาณาจักรแห่งบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือหรือประเทศอังกฤษอยู่นั้น ไทยก็ได้เจรจากับแคนาดาจนการเจรจาสำเร็จ จึงได้มีการลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในเรื่องทางอาญา เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2537 และสนธิสัญญาดับที่มีผลใช้บังคับโดยทันทีที่มีการลงนามกัน ตามข้อ 23 ของสนธิสัญญาดับนี้ที่กำหนดว่าสนธิสัญญาดับดังกล่าวมีผลใช้บังคับเมื่อมีการลงนามในสนธิสัญญา เหตุที่กำหนดให้ผลบังคับใช้ทันทีที่มีการลงนาม อาจเป็นเพราะว่าประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 ซึ่งทำให้ความร่วมมือกันระหว่างไทยกับแคนาดาสามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากมีกฎหมายรองรับให้สามารถให้ความร่วมมือในเรื่องดังกล่าวได้ จึงได้กำหนดไว้ในสนธิสัญญาดังกล่าว

9. บทบาทของประเทศไทยอเมริกากับการทำสนธิสัญญาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา

สนธิสัญญาสหรัฐอเมริกาทำกับประเทศสวิสเซอร์แลนด์ที่เป็นสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา (Treaty Between The United States of America and The Swiss Confederation on Mutual Assistance in Criminal Matters) ที่ได้

ลงนามต่อกันที่กรุงเบิร์น ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 1973 โดยมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 23 มกราคม ค.ศ. 1977

เหตุผลของการที่ประเทศสหรัฐอเมริกาทำสนธิสัญญาดังกล่าวเนื่องจากว่าอาชญากรที่หลบหนีการจับกุม ได้นำเงินรายได้จากการประกอบอาชญากรรม นำไปฝากไว้กับธนาคารในประเทศสวิสเซอร์แลนด์เป็นจำนวนมาก เนื่องจากระบบการรักษาความลับของลูกค้าของธนาคารในประเทศสวิสเซอร์แลนด์จะปกปิดความลับของลูกค้าอย่างเคร่งครัด จนเป็นที่นิยมของเหล่าอาชญากรรวมทั้งผู้นำของประเทศบางประเทศและนักธุรกิจที่ดำเนินกิจการโดยผิดกฎหมาย ได้นำเงินรายได้ดังกล่าวนำมาฝากไว้กับธนาคารในประเทศสวิสเซอร์แลนด์เพื่อเป็นการฟอกเงิน ซึ่งเป็นเงินได้จากผลกำไรที่เกิดจากการประกอบอาชญากรรม²⁴ ทำให้ประเทศสวิสเซอร์แลนด์เปรียบเสมือนเป็นแหล่งฟอกเงินของเหล่าอาชญากร และผู้กระทำผิดกฎหมายเป็นอย่างดี แม้ในระยะแรกของการทำสนธิสัญญาดังกล่าว ประเทศสวิสเซอร์แลนด์อาจจะลำบากใจไม่น้อยเนื่องจากเกรงว่าลูกค้าจะถอนเงินหนีไปฝากที่อื่น เนื่องจากเกรงว่าเมื่อมีการร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา แล้วลูกค้าอาจเกรงกลัวการถูกจับกุมและริบทรัพย์สินของตนที่อยู่ในธนาคารในประเทศสวิสเซอร์แลนด์ดังกล่าว และประเทศสหรัฐอเมริกาจะเป็นผู้ได้ผลประโยชน์จากการทำสนธิสัญญาดังกล่าวแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยในสนธิสัญญาดังกล่าวให้สิทธิประเทศภาคีตามสนธิสัญญาสามารถบอกเลิกสนธิสัญญาได้ภายใน 5 ปีก็ตาม แต่ต่อมาภายหลังจากการที่สนธิสัญญามีผลใช้บังคับแล้ว ไม่มีฝ่ายใดบอกเลิกสนธิสัญญาเพราะต่างก็พึงพอใจ ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดและสามารถลงโทษผู้กระทำผิดได้เพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากความร่วมมือกันตามสนธิสัญญาดังกล่าว โดยได้รับผลประโยชน์ในการปราบปรามอาชญากรรมทั้งสองฝ่าย

²⁴ Robert G. Clark, International in the Investigation and prosecution of Economic Crimes, in UNAFEI Resource Material Series No.26 (December 1984),

จากความสำเร็จดังกล่าวได้มีการขยายขอบข่ายของสนธิสัญญาให้รวมถึงเกี่ยวกับหลัก
ทรัพย์สินด้วย ที่ทำให้คดีต่าง ๆ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาขอความร่วมมือกับประเทศสวิสเซอร์แลนด์
และได้รับความช่วยเหลือทำให้คดีเสร็จสิ้นถึง 122 คดี โดยขอความช่วยเหลือจำนวนทั้งสิ้น
204 ครั้ง ส่วนประเทศสวิสเซอร์แลนด์

ข้อ 63 ครั้ง ในจำนวน 54 คดี ส่วนใหญ่ของสหรัฐอเมริกาเป็นคดีเกี่ยวกับ
อาชญากรรมทางเศรษฐกิจประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ 20 เปอร์เซ็นต์เป็นคดีเกี่ยวกับยาเสพติดอีก
20 เปอร์เซ็นต์เป็นคดีเกี่ยวกับยาเสพติดอีก 20 เปอร์เซ็นต์เป็นเรื่องยกย้ายของผิดกฎหมาย ²⁵

จากสถิติความสำเร็จทางคดีดังกล่าว ได้ประสบความสำเร็จเนื่องจากการร่วมมือใน
การปราบปรามอาชญากรรม มิฉะนั้นแล้วการปราบปรามอาชญากรรมไม่สามารถบรรลุผลเนื่องมา
จากข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐในทางอาญา ในการบังคับใช้กฎหมายไม่อาจ
ก้าวล่วงเข้าไปในดินแดนของต่างประเทศได้ โดยเฉพาะประเทศสวิสเซอร์แลนด์ซึ่งเป็นประเทศ
ที่เก็บรักษาความลับข้อมูลของลูกค้าที่นำเงินไปฝากไว้ในธนาคารที่อยู่ในสวิสเซอร์แลนด์ไว้เป็น
ความลับอย่างดีที่สุด และเป็นประเทศที่เอื้ออำนวยให้กับผู้ประกอบการในการเก็บรักษา
เงินและทรัพย์สินได้ เมื่อประเทศสวิสเซอร์แลนด์ให้ความร่วมมือช่วยเหลือประเทศสหรัฐอเมริกา
จึงส่งผลให้การปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศสัมฤทธิ์ผลเพิ่มมากขึ้น สามารถลงโทษ
ผู้กระทำผิดได้ ทำให้ประเทศต่าง ๆ เล็งเห็นความสำคัญของความร่วมมือช่วยเหลือกันทางอาญา
เพิ่มมากขึ้น

จากความสำเร็จดังกล่าวทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เจรจากับประเทศที่เห็นว่า
สำคัญ โดยเฉพาะประเทศที่มีปัญหาเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด ที่สหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญ
เป็นอย่างมาก เนื่องจากสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินและเศรษฐกิจตลอดจนสังคมพลเมือง
ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้เจรจาชักชวนให้ประเทศ

²⁵ Ibid.

ตุรกี ซึ่งเป็นประเทศที่ผลิตและค้ายาเสพติดให้โทษในปริมาณมาก เช่น ประเทศตุรกี ประเทศเนเธอร์แลนด์ อิตาลี โคลอมเบีย มอโรคโค แคนาดา รวมทั้งประเทศไทยที่เป็นประเทศที่มีการผลิตและจำหน่ายยาเสพติดที่นำไปจำหน่ายในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก ซึ่งสหรัฐอเมริกาเองก็ประสบความสำเร็จในการสนธิสัญญาดังกล่าวกับประเทศเหล่านั้น อันเป็นที่มาของการทำสนธิสัญญาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับประเทศไทยตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

โดยที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีบทบาทในการทำสนธิสัญญาทวิภาคี (Bilateral Treaty) พยายามสนับสนุนให้มีการทำสนธิสัญญาแบบพหุภาคี (Multilateral Treaty) ขึ้น โดยผ่านองค์การสหประชาชาติอีกด้วย ²⁶

10. ภูมิหลังของไทยที่ทำสนธิสัญญาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญากับสหรัฐอเมริกา

เดิมประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรก เมื่อ พ.ศ. 2465 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งนับแต่สนธิสัญญากันจนถึงปัจจุบัน ไม่เคยมีการแก้ไขปรับปรุงสนธิสัญญาดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งทางประเทศสหรัฐอเมริกาเองเห็นว่าสนธิสัญญาดังกล่าวล้าสมัยเนื่องจากระยะเวลาล่วงเลยมากกว่า 60 ปี และสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับเดิมก็ยังไม่เคยมีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างกันเลย จากการทำสนธิสัญญากันมากาลเวลาได้ผ่านมานาน เกิดมีปัญหาใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีที่มีการขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนในขณะนั้นคือ คดีของนายโส ธนวิสุทธิ ที่ได้หลบหนีไปจากประเทศไทยไปอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ประเทศไทยได้ขอตัวไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา

²⁶ United Nations, Report of the Eight United Nation Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders (Havana, Cuba, 27 August - September 1990) (A/CONF. 144/28). pp.82-109

ที่มีส่วนสำคัญที่ผลักดันให้มีการเจรจาเพื่อตกลงแก้ไขและทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนกับประเทศสหรัฐอเมริกาขึ้นมาใหม่²⁷ จากประสบการณ์ดังกล่าวทำให้รัฐบาลของทั้งสองประเทศเห็นว่าสนธิสัญญาฉบับเก่าไม่ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาใหม่ และมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้เสนอขอแก้ไขสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนมายังกระทรวงการต่างประเทศของไทย กระทรวงการต่างประเทศโดยกรมสนธิสัญญาและกฎหมายเป็นเจ้าของเรื่องที่เป็นตัวแทนฝ่ายไทย โดยประเทศไทยได้แต่งตั้งผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น จากกรมอัยการ, จากกระทรวงยุติธรรม, จากกระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อเข้าร่วมเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างที่มีการเจรจากันอยู่ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาแถมเข้ามาด้วย²⁸ เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเองเห็นว่าปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้มีการพัฒนาไปเป็นอย่างมาก การประกอบอาชญากรรมก็ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการกระทำความผิดจากเดิมที่เป็นการกระทำภายในประเทศเป็นการออกไปประกอบอาชญากรรมยังต่างประเทศหรือการประกอบอาชญากรรมตั้งแต่ 2 ประเทศหรือประกอบอาชญากรรมข้ามประเทศ โดยอาศัยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคมที่ทันสมัย การแก้ปัญหายากเสียดิตที่แพร่ระบาด ซึ่งในเรื่องของปัญหาเสียดิตที่สหรัฐอเมริกาเองให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากว่ายาเสียดิตให้โทษที่มีการประกอบการค้าและมีการแพร่ระบาดเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั่วโลกมีมูลค่ามหาศาล สร้างความเสียหายต่อทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกาเองและต่อสังคมประชากรโลกเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศจะต้องให้ความร่วมมือในการปราบปรามอาชญากรรม โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องยาเสียดิตให้โทษ

²⁷ พันัส ทักนิยานนท์, "สรุปผลการสัมมนาความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา" วันที่ 20-21 กันยายน 2536, ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัลด์ ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร

²⁸ เรื่องเดียวกัน

ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาเองถือว่าเป็นปัญหาระดับโลก ความร่วมมือกันในการปราบปรามจำเป็นที่จะต้องให้มากยิ่งขึ้นไปกว่าความร่วมมือกันในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากว่ายังมีข้อจำกัดในความร่วมมือส่งผู้ร้ายข้ามแดนเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติเพิ่มสูงขึ้นนั่นเอง ในส่วนของการผลักดันของชาวอเมริกันที่ต้องการผลักดันให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาช่วยเหลือชาวอเมริกันที่ถูกจำคุกคุมขังอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่ เป็นนักโทษชาวอเมริกัน ซึ่งมากระทำความผิดในประเทศไทยและถูกจำคุกในประเทศไทยในเรื่องยาเสพติด สหรัฐอเมริกาถือว่าสภาพคุกในไทยทารุณมากกว่าถูกจำคุกในต่างประเทศคืออเมริกา จึงได้มีการผลักดันให้สหรัฐอเมริกาเจรจากับประเทศไทยในเรื่องดังกล่าว ซึ่งจุดที่เน้นให้มีการเจรจากันระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา เพื่อทำสนธิสัญญาในขณะนั้นคือเรื่องการแลกเปลี่ยนนักโทษระหว่างกัน ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาที่ไม่เพียงแต่การแลกเปลี่ยนนักโทษเท่านั้น แต่ได้ครอบคลุมในเรื่องอื่น ๆ ทุกอย่างในกระบวนการดำเนินคดีอาญาด้วย ที่ถือว่าเป็นเรื่องที่สามารถร่วมมือและให้ความช่วยเหลือกันได้ โดยระบุไว้ในสนธิสัญญานี้หมด เป็นการทำให้กระบวนการในการที่จะต้องมีความร่วมมือกันนอกเหนือไปจากการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่เป็นหลักการในการเจรจาเดิมที่ถือเป็นประเพณีในการปฏิบัติมาแต่เดิมโดยนำเอามาพัฒนาขึ้นมาใหม่ เฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับระบบการดำเนินคดีอาญาของสหรัฐอเมริกาของประเทศไทยที่แตกต่างกัน ในด้านขั้นตอนหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่มีรายละเอียดที่แตกต่างไปจากของประเทศไทยเป็นค่อนข้างมาก เช่น การออกหมายจับของสหรัฐอเมริกาเองศาลจะเป็นผู้ออกหมายจับ ประเทศไทยฝ่ายปกครองหรือนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้ออกหมายจับ สหรัฐอเมริกาเน้นในเรื่องสิทธิเสรีภาพเป็นสำคัญรวมทั้งระยะเวลาของการควบคุมตัวผู้ต้องหา ในการเจรจากันกับทางสหรัฐอเมริกาฝ่ายไทยได้เน้นให้เห็นถึงจุดความแตกต่างของกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้แต่ละฝ่ายได้มองเห็นในประเด็นเรื่องของการบริบทที่สัมพันธ์กันที่เป็นประเด็นที่สำคัญถือเป็นประเด็นหลัก เพราะเมื่อมีสนธิสัญญาแล้วก็ต้อง มีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติในการออกกฎหมายภายใน เพื่อให้เป็นไปตามสนธิสัญญาที่ได้ทำไว้ต่อกัน ประเทศสหรัฐอเมริกาเองต้องการให้ไทยแก้กฎหมายเกี่ยวกับบริบทของไทย สหรัฐอเมริกาเองก็ได้ออกเป็นกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม กฎหมาย LIGO เพื่อไว้ต่อสู้กับพวกองค์กรอาชญากรรม (Organization Crimes) ซึ่งถือว่าอาชญากรรมเหล่านี้เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจด้วย (Economic Crimes) ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวโยง

กับทางด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะ เพราะผู้ค้ายาเสพติดให้โทษเมื่อได้เงินจากการค้ายาเสพติด นำเงินเหล่านั้นไปประกอบการค้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย และที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายทั้งในด้านตลาดทุน ตลาดการเงินและตลาดหุ้น การประกอบอาชญากรรมในลักษณะนี้ได้สร้างความร่ำรวยให้กับ ผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอาวุธที่จะใช้ปราบจะต้องเป็นอาวุธในลักษณะ เดียวกัน นั่นคือจะต้องทำให้อาชญากรหมดตัวได้อะไรมาจะต้องถูกริบให้หมด ส่วนของไทยค่านึง ถึงสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิมนุษยชนมากกว่า เพราะถือว่าการจะริบทรัพย์สินโดยที่ผู้เป็นเจ้าของไม่รู้ไม่เห็น ด้วยจะกระทำไม่ได้ ศาลฎีกาของไทยได้วางหลักกฎหมายไว้มั่นคงมาก การริบทรัพย์สินถือเป็นโทษ ทางอาญาอย่างหนึ่ง การริบทรัพย์สินที่ไม่มีส่วนร่วมรู้เห็นในการกระทำความผิด ถือเป็นการขัดต่อ กฎหมายรัฐธรรมนูญ²⁹ จึงได้มีการเจรจากับทางสหรัฐอเมริกาผลที่สุดก็ออกมาอย่างที่เห็น ปรากฏในสนธิสัญญาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย กับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาที่ได้ร่วมลงนามกัน เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2529 ที่กรุงเทพมหานคร และมีผลบังคับใช้ทันทีที่มีการแลกเปลี่ยนสัตยาบันศาลต่อกัน

จากที่ได้ศึกษามาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบความหมายของความร่วมมือระหว่าง ประเทศทางอาญา ความเป็นมาของความร่วมมือรวมทั้งทราบลักษณะของความร่วมมือว่าความ ร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะอย่างไร อยู่ในขั้นตอนใดของ ความร่วมมือ ทำให้ทราบว่าประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือทางอาญากับประเทศใดบ้าง รวมทั้ง ทราบถึงบทบาทของสหรัฐอเมริกาในการทำสนธิสัญญากับประเทศต่าง ๆ รวมทั้งกับประเทศไทย ทำให้ทราบภูมิหลัง หรือสาเหตุของไทยที่ทำสนธิสัญญาดังกล่าวกับประเทศสหรัฐอเมริกาเพราะ เหตุใด เพื่อจะได้นำไปศึกษาวิเคราะห์สนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่าง ไทยกับสหรัฐอเมริกาในบทต่อไป

²⁹ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534